

de Sportwereld

NUMMER 12/13

APRIL 1999

SCHERMEN VERSUS TENNIS

invloeden op de populariteit van een sport

door Indra Angad-Gaur

WAAROM DIT ONDERWERP?

Ieder land heeft zijn eigen voorkeuren op het gebied van de sport. Zo houdt de gemiddelde Nederlander van sporten als voetbal, schaatsen of tennis. Mijn persoonlijke favoriete sport, schermen is daarentegen onbekend en ongeliefd. Uit een gevoel van onvrede over zulke grote verschillen in populariteit van sporten in ons land is de probleemstelling voor mijn afstudeerscriptie voortgekomen:

"Waarom zijn sommige sporten in ons land wel en andere helemaal niet populair?"

Daar een dergelijke vraagstelling een ontzettend grootschalig onderzoek zou hebben gevergd, heb ik hem moeten beperken. Ik heb ervoor gekozen twee takken van sport tegenover elkaar te zetten die de groepen van 'populaire' sporten en die van 'niet-populaire' sporten vertegenwoordigen.

SCHERMEN VERSUS TENNIS

Als voorbeeld van een in Nederland populaire sport is de tennissport

onderzocht en als voorbeeld van een niet-populaire sport schermen. Ik heb juist deze twee sporten gekozen omdat deze, behalve dat ze enorm in populariteit verschillen op vele andere gebieden overeenkomsten vertonen. Ten eerste zijn het allebei eeuwenoude sporten, die van oorsprong een elitair karakter hadden. Ook zijn het beide individuele sporten en wordt er bij de uitoefening ervan gebruik gemaakt van een hulpmiddel. Verder bestaat het spel van zowel schermen als tennis uit twee tegenstanders, die zich tegenover elkaar bevinden in een soort 'arena', waaromheen zich het publiek bevindt.

HISTORISCHE ACHTERGRONDEN

Allereerst ben ik in de geschiedenis van de sporten op zoek gegaan naar een mogelijke aanzet tot de huidige grote verschillen in de populariteit van de sporten. Hiertoe heb ik de ontwikkelingen van de sport in het algemeen en van de sporten tennis en schermen vanaf hun oorsprong tot aan het heden gevolgd

N I E U W S B R I E F

en vergeleken. Het bleek dat, ondanks de schijnbare gelijke ontwikkeling van de onderzochte sporten er in de loop der tijd toch significante verschillen zijn opgetreden.

De tennissport werd van aanvang aan niet slechts beoefend in elitaire kringen. De voorloper van de sport: 'jeu de paume' werd door Franse monniken uitgevonden en vervolgens zowel door hoge als lage sociale bevolkingslagen overgenomen. Verordeningen tegen het openbare spelen vanaf de zestiende eeuw werkte de ontwikkeling tot elitaire sport later in de hand. Het 'lawn-tennis' dat men in de negentiende eeuw in Engeland uitvond was puur elitair. In deze vorm is de sport vervolgens vanuit Engeland naar Nederland geïmporteerd. Dankzij het grote prestige dat rond de eeuwwisseling werd toegekend aan alles wat Engels cultuurgoed was en het druppel-effect, waarbij lagere groeperingen het gedrag van hogere sociale groepen imiteren, heeft de tennissport in Nederland tot massasport kunnen uitgroeien.

De ontwikkeling van schermen liep eigenlijk precies omgekeerd. Schermen was, anders dan tennis, van aanvang aan echt elitair. Lagere bevolkingsgroepen hebben voor de moderne tijd nooit echt met de sport kennis gemaakt. In de moderne tijd veranderde echter het karakter van het schermen. In Frankrijk maakte het duelleren in de loop van de achttiende eeuw onder invloed van beschavingsoffensieven plaats voor schermen als sport en kunstvorm. In Engeland, waarvandaan de moderne sporten vanaf het einde van de negentiende eeuw naar Nederland werden geëxporteerd, werden deze waardes echter niet aan de sport toegekend. Het ging hen daar niet om de schoonheid en beheersing van bewegingen, maar juist om de ruwe en bloedige kant van het schermen. Met de ontwikkeling tot een beschaafdere samenleving verdween hier schermen van het toneel. Uiteindelijk heeft de

schermersport Nederland bereikt vanuit Frankrijk, via militaire kringen. Het feit dat het toen niet uit het prestigieuze Engeland kwam en doordat het niet door elitaire kringen werd geïmporteerd, heeft het aanzien van de sport doen afnemen. Het verloor met het imago van elitesport tevens een voorbeeldfunctie voor de middenklassen. Van een druppel-effect was daarom ook geen sprake.

RECENTE ONTWIKKELINGEN

Het uiteindelijke militaire imago van de schermersport heeft de ontwikkeling ervan nog op een tweede manier negatief beïnvloed. De producent-gerichte benadering, die met militaire opleidingsmethoden gepaard gaat, past niet bij de huidige individualistische maatschappij waarbij mensen juist zoveel mogelijk vrijheid opzoeken. Mede hierdoor is de schermersport in de loop van deze eeuw klein gebleven, terwijl de tennisbond, die al vanaf de jaren dertig het gezelligheidsaspect benadrukt, steeds is gegroeid.

EXTERNE INVLOEDEN OP DE POPULARITEIT

Om er achter te komen welke externe invloeden er op een verschil in populariteit van de sporten gelden, heb ik allereerst een aantal bestaande theorieën over verschillen in de populariteit gerelateerd aan de kenmerken van de sporten tennis en schermen. Het betroffen theorieën die de populariteitsverschillen wijten aan geografische kenmerken en weersomstandigheden, aan de te hoge kosten die bepaalde sporten met zich meebrengen en aan een specifiek volkskarakter van een bepaalde natie.

Deze verklaringen bleken echter niet bruikbaar ten aanzien van het populariteitsverschil tussen de door mij onderzochte sporten.

Vervolgens heb ik een aantal interne kenmerken van de twee sporten gerelateerd aan de in Nederland meest genoemde redenen voor sportbeoefening. Deze zijn: sporten ter ontspanning, voor de gezondheid, om discipline te krijgen of uit opvoedkundige redenen, om een prestatie te leveren en te wedijveren en vanwege het heterogene karakter van sport. Ook ten aanzien van deze motivaties bleken de sporten schermen en tennis niet dusdanig te verschillen dat het het populariteitsverschil tussen hen zou kunnen verklaren.

Ten slotte bleken ook algemene invloeden op de sportdeelname, zoals de invloeden van de sociale achterban, de individualisering en de groeiende vrije tijd op zichzelf geen verklaring voor het populariteitsverschil. Zij bleken af te hangen van twee andere invloeden, te weten: Het bieden van voldoende informatie over een bepaalde tak van sport en de aanwezigheid van financiële middelen om faciliteiten te kunnen bieden. Vervolgens ben ik de verschillen tussen de tennis- en de scherm sport nagegaan ten aanzien van deze twee factoren.

DE MEDIA EN DE COMMERCIE

Omdat het grootste deel van de informatievoorziening wordt verzorgd door de media en de aandacht van de moderne massamedia aandacht van sponsors voor een sport trekt, wier geld voor de ontwikkeling van deze sport kan worden aangewend, heb ik mij vervolgens op de media en de commercie binnen de sportwereld gericht. De grootste informatiestroom loopt via de televisie en het verschil in televisie-aandacht voor schermen en tennis is duidelijk: tennis is de tweede televisie-sport in Nederland, terwijl schermen vrijwel geen zendtijd heeft.

De invloed van de televisie op de populariteit van een sport bleek drievoudig: Ten eerste verleent de televisie bekendheid aan een sport. Ten tweede kan het met behulp van moderne technieken het imago van een sport (ver)vormen. Het kan een sport veel interessanter doen voorkomen dan het is, terwijl een sport die niet op televisie te zien is hierdoor saaier lijkt. Ten slotte heeft de televisie nog een indirecte invloed op de populariteit van een sport, doordat aandacht van de televisie die van sponsors aantrekt.

Sponsorgelden creëren mogelijkheden voor sportbonden om te groeien. Het geld kan worden aangewend voor faciliteiten, accommodaties en de opleiding van toppers. Hiernaast kan een deel als prijzengeld ter beschikking worden gesteld, waarvanuit een wervende kracht gaat. Ook op dit punt blijkt het verschil tussen de scherm- en de tennissport groot: terwijl de tennissport miljoenen aan sponsorgelden ontvangt, krijgt de scherm sport helemaal niets.

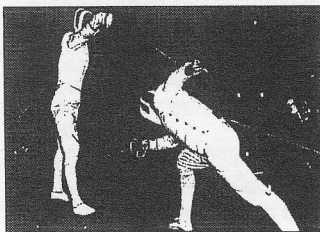
PRESTATIES

Een laatste door mij gevonden factor die invloed op de populariteit van een sport kan hebben is de aanwezigheid van toppers in die tak van sport. Deze invloed is echter niet direct. Wel trekt de aanwezigheid van de topsporters de aandacht van de televisie die op de lange termijn nieuwe leden voor de sport kan interesseren.

CONCLUSIE

Ten aanzien van de sporten schermen en tennis is gebleken dat interne eigenschappen van de sporten niet verantwoordelijk voor het grote populariteitsverschil zijn. De oorzaken lagen deels in de voorgeschiedenis van de sporten en deels in huidige invloeden. De grootste huidige invloed op de populariteit bleek van de massamedia te komen en van de toenemende

commercialisering binnen de sport. Een populaire sport als tennis groeit hierdoor en een kleine sport als schermen raakt nog meer op de achtergrond. Samenvattend kan worden opgemerkt dat een kleine sportbond op verschillende fronten tegelijk moet werken om te kunnen groeien. Een goede organisatie en uitstraling moeten de basis leggen voor de mogelijke groei. Met de aanwezige toppers of door blijvende informatievoorziening naar de media, moet televisie- en sponsoraandacht verkregen worden, met wier geld verder aan de toekomst kan worden gebouwd.

Indra Angad-Gaur heeft Maatschappijgeschiedenis gestudeerd aan de Erasmus Universiteit te Rotterdam. Daarnaast was en is ze topschermster. Haar scriptie is bij haar te bestellen door f 22,50 over te maken op girorekening 3997975 van I. Angad-Gaur te Rotterdam ovr uw naam en adres.

Vijf vragen aan... Halbo Bosker

*woonplaats: Apeldoorn
beroep: beroepsofficier; kapitein van vakdiensten
bd., directeur Organiseatiebureau Oud
Hollandsche en Vlaamse spelen 'Oud
Vermaeck', bestuurslid Stichting
Traditionele Sporten en Spelen*

1. WAT WAS UW EERSTE CONTACT MET SPORTGESCHIEDENIS?

In 1983 werd ik lid van de Pers- en Propaganda-commissie van de Nederlandse Klootschieters Bond. Er was in eerste instantie nauwelijks relevante documentatie aanwezig voor het boekwerkje 'Klootschieten, Sport en spel' dat ik aan het schrijven was. Ik raakte verslingerd aan het doen van onderzoek en er bleek een reusachtig onontgonnen gebied over traditionele sporten, spelen en volksvermaken.

2. WAT IS UW EIGEN BIJDRAGE AAN HET SPORHISTORISCH ONDERZOEK?

Eenzijds onderzoek over het klootschieten, in het bijzonder in de periode voor 1900 en het opbouwen van een verzameling. Anderzijds houd ik me bezig met het inventariseren, onderzoeken en het verzamelen van gegevens over traditionele sporten en spelen.

3. WAT ZIJN DE BESTE SPORHISTORISCHE BOEKEN DIE U GELEZEN HEBT?

'De volksvermaken' van Jan ter Gouw (1871), 'Schweitzerbuch der Alten Bewegungsspiele' van Gertrud Pfister e.a., 'Spiele der Welt in Spannungsfeld von Tradition und Moderne' (een ISPHES-studie in twee delen).

4. WAT VINDT U BELANGRIJKE TE BESTUDEREN THEMA'S OP SPORHISTORISCH GEBIED?

De ontwikkeling die specifieke sporten, spelen en volksvermaken in de loop der eeuwen hebben doorgemaakt. Een voorbeeld hiervan is de lijn beugelen-jensen-biljarten.

5. HOE ZIET U DE TOEKOMST VOOR SPORTGESCHIEDENIS?

Het zal zich meer richten op het gebied van sporten en spelen als een wezenlijk deel van het menszijn. Voor de sportgeschiedenis lijkt mij een onderzoek naar de oude volksvermaken in relatie tot de hedendaagse sporten van groot belang.

BOEKEN

Reinhard Kopiez en Guido Brink, *FuBball-Fangesänge. Eine Fanomenologie* (Königshausen & Neumann, Würzburg 1998); 273 blz., ISBN 3-8260-1495, DM 39,80.

Onlangs nog schreef Paul Onkenhout in 'de Volkskrant' dat het in Nederland over het algemeen zo stil is in de voetbalstadions. In Engeland, maar ook in Duitsland, bestaat daarentegen een rijke stadionzangcultuur. Over de Duitse supportersliederen publiceerden de muziekwetenschappers Reinhard Kopiez en Guido Brink afgelopen jaar een boek dat voorlopig wel onovertroffen zal blijven. De auteurs zijn zeer grondig te werk gegaan. Ze baseren hun bevindingen niet alleen op literatuur en 'officiële' voetbalmuziek, maar hebben met hun opnameapparatuur ook een aantal zaterdagmiddagen in de 'Fankurven' doorgebracht. Kopiez en Brink laten geen detail onbesproken. In zestien hoofdstukken houden zij zich bezig met thema's als de oorsprong van supportersliederen (waarbij ze teruggaan tot de klassieke oudheid), supportersliederen en agressie, de esthetiek van supportersliederen, veranderingen in het repertoire, het ontstaan van de teksten en de populariteit van bepaalde ritmes, melodieën en teksten. Het boek bevat honderden noten en staat vol met notenbalken. De leesbaarheid komt daardoor echter in het geheel niet in het gedrang. De humor, de belezenheid, het enthousiasme, het oog voor detail en de persoonlijke betrokkenheid van de auteurs

maken het lezen tot een genot. Zelfs aan degenen die geen muzieknoten kunnen lezen, is gedacht: bij het boek behoort een cd waarop de voornaamste ritmes, melodieën en teksten (opgenomen tijdens wedstrijden in stadions) te horen zijn. Eigenlijk zou ook de documentaire over supportersliederen die vorig jaar op de Duitse televisie werd uitgezonden (en waaraan ook Kopiez en Brink meewerkten), erbij geleverd moeten worden, maar je kunt nu eenmaal niet alles hebben. (Wim Moorman)

***Body culture and health, sport and science from a historical perspective* ed. by Steve Bailey and Gertrud Pfister 1998 190 p. 50,00 ISBN 3 89665 033 5**

Net als lichaamsidealen en de regulering van en controle over lichaamsfuncties, zijn ook de definities van gezondheid en de daarmee verbonden gedragingen afhankelijk van maatschappelijke structuren en culturele interpretatiemodellen. Sinds de 19e eeuw maakt het thema gezondheid deel uit van discussies over de lichamelijke opvoeding. Toen aan het eind van de vorige eeuw, in de periode van het opkomend nationalisme, de gezondheid van de bevolking in veel landen in het geding dreigde te komen, konden de gymnastiek, diverse spelen en sporten de gezondheid aanvoeren als argument voor algemene erkenning van hun bestaan.

In deze bundel, waaraan verschillende bekende sporthistorici meewerkten, worden de historische en culturele achtergronden van de samenhang tussen lichaam, gezondheid en sport, evenals de wederzijdse afhankelijkheid tussen lichaamscultuur en maatschappij gereconstrueerd en bediscussieerd. (Peter-Jan Mol)

***Erik Brouwer (samenstelling en inleiding), Een keeper is altijd alleen. Verhalen over de elfde man* (Uitgeverij Podium, Amsterdam 1998); 200 blz., f 29,90.**

In Brazilië wordt de keeper beschouwd als een mislukking. Bijna ieder jongetje wil er voetballer worden, maar niet één droemt van een plaatsje onder de lat. Op doel beland je daar alleen tegen wil en dank. In Rusland daarentegen, als we tenminste Vladimir Nabokov mogen geloven, is het keepen 'altijd omringd geweest door een aureool van bijzondere allure. De afstandelijke, eenzelvige, onbewogen sterdoelman wordt op straat gevolgd door verrukte jongetjes. Hij meet zich met de matador en de gevechtspiloot als voorwerp van huisverige verering.' Held of anti-held, met een keeper kun je alle kanten op. Toch wordt de keeper vooral als een buitenstaander ervaren. Dat is ook niet zo vreemd: de keeper is weliswaar deel van een team, maar heeft daarin een andere functie dan de rest van de spelers. Of zoals Michel van der Plas, auteur en oud-keeper, schreef: hij bevindt zich 'in een vast verband en tegelijk terzijde de horde.' De bijzondere positie van de doelman is regelmatig in de literatuur beschreven. Erik Brouwer, neerlandicus en sportverslaggever voor 'het Parool', heeft uit die literatuur een mooie selectie gemaakt. In zijn bloemlezing kunnen we onder andere lezen hoe Vladimir Nabokov zich zijn gloriejaren als keeper op de Universiteit van Cambridge herinnert, legt Albert Camus uit wat hij allemaal aan voetbal te danken heeft en dicht Henk Spaan over Edwin van der Sar en Ed de Goey. De bundel bevat hoofdzakelijk fragmenten uit de Nederlandstalige en Engelstalige literatuur, maar ook een Uruguayaan (Eduardo Galeano) en een Oostenrijker (Peter Handke van 'die Angst des Tormanns beim Elfmeter')

zijn van de partij. Jammer is het wel dat Brouwer zich in zijn bloemlezing heeft beperkt tot de voetbalsport. Het enige fragment dat betrekking heeft op een andere sport, namelijk het stuk waarin Ken Dryden van de Montreal Canadiens verslag doet van zijn ervaringen als ijshockeygoalie, is meteen een hoogtepunt in de bundel en smaakt naar meer. Misschien een idee voor een vervolgbundel? Een bloemlezing waarin ook de doelmannen en doelvrouwen in het (ijs)hockey, handbal en waterpolo beschreven worden, en poëzie en proza uit het Tsjechisch (Bohumil Hrabal), Italiaans en Swahili niet vergeten worden. Genoeg gezeurd. 'Een keeper is altijd alleen' steekt namelijk met kop en schouders uit boven alle andere anthologieën van sportliteratuur die de laatste jaren in Nederland zijn verschenen. (Wilfred van Buuren)

Walter Hochreiter, Sport unter dem Davidstern. Die Geschichte des jüdischen Sports in der Schweiz (Friedrich Reinhardt, 1998), ISBN 3-7245-1014-4, 120 blz, geb., DM 35,-.
Peter Putzing, Badens Blaues Wunder. Geschichte und Geschichten des Karlsruher Sportclubs (Agon Sportverlag, 1998), ISBN 3-89784-136-3, 200 blz., DM 29,80.

TIJDSCHRIFT

***Journal of Olympic History*, Vol. 7, No. 1, Winter 1999.**

Ooggetuigenverklaringen van een en dezelfde gebeurtenis spreken elkaar vaak tegen. Dat komt mooi naar voren in het openingsartikel van de 'Journal of Olympic History', dat gewijd is aan de Olympische marathon van 1896. De auteurs, Anthony Bijkerk en David Young, geven hierin een uitgebreide compilatie van ooggetuigenverslagen over

"die gedenkwaardige eerste marathon". De auteurs hebben nuttig werk verricht, want een dergelijke omvangrijke selectie van impressies uit de eerste hand bestond nog niet. Over de finish van de marathon van 1896, die vooral in de herinnering voortleeft dankzij de winnaar, de Griekse schaapherder Spyridon Louis, verschillen de ooggetuigen van mening. Baron de Coubertin meende: "Louis reached the goal fresh and in fine form." De Amerikaan Horton schreef daarentegen: "When Louis arrived at the goal he was a pitiable object ... his costume soaked with perspiration ... covered with dust ... shoes ... nearly worn from his feet ... face purple and blotched with blood ... he stood reeling at the goal ..." Welke ooggetuige had gelijk? De auteurs maken aannemelijk dat voor beide visies iets te zeggen valt. Spyridon Louis zag er vermoeid uit, maar vergeleken met de andere atleten, en in aanmerking genomen dat hij net meer dan 40 kilometer had gehold, was hij nog 'fris en in goede vorm'.

De zorgvuldige aandacht voor feiten en details is kenmerkend voor dit tijdschrift. Wie vooral geïnteresseerd is in diepgravende analyses van de verhouding tussen sport en samenleving kan de 'Journal of Olympic History' gerust ongelezen laten. Wie daarentegen smult van het gegeven dat India in 1928 Olympische kampioen hockey werd met een doelsaldo van 29 voor en 0 tegen, vindt hier veel van zijn gading.

Verder in deze aflevering onder meer een artikel over de zorgwekkende situatie van sportarchieven. Het veronachtzamen van sportarchieven blijkt een mondiaal verschijnsel te zijn. Christina Bianchi van het Olympisch Museum in Lausanne ziet het tij echter langzaam keren: ze maakt melding van de oprichting van een internationaal netwerk van

sportarchivarissen. Als lichtend voorbeeld noemt ze Finland, waar met steun van overheid, sportorganisaties en archiefwezen een centraal sportarchief is opgezet. In Finland is het heel gewoon dat sportorganisaties getraind worden in archiefzaken. Verdient het Finse model ook in Nederland navolging? (Wilfred van Buuren)

Journal of Olympic History is een uitgave van The International Society of Olympic Historians (ISOH) en verschijnt drie maal per jaar. Een abonnement (inclusief lidmaatschap van de ISOH) kost 21 Euro per jaar. Aanmelding bij Anthony Bijkerk, Vogelrijd 10, 8428 HH Fochteloo

Tekening van Spiridon Louis.

HET BEWOGEN LEVEN VAN HAN HOLLANDER (1886- 1943?)*

'Daar komen de heren het veld op', een radio-documentaire van Herbert Bitter over het leven van Han Hollander (uitgezonden op Radio 5, 18 januari '99)

door Theo Stevens

Het levensverhaal van Hartog (Han) Hollander is door Bitter samengesteld aan de hand van brieven, geluidsfragmenten en interviews met Herman Kuiphof, Albert Milhado, Frits Thors en anderen.

ZONDER CONCURRENTIE

In 1886, in sportstad Deventer, als zoon van een arme voddenman geboren, krijgt Han Hollander niettemin de kans de plaatselijke HBS te bezoeken. Ook legt hij zich in die jaren vol enthousiasme op voetbal toe. Samen met broers en vrienden behoort hij tot de oprichters van 'Go Ahead' (de club die binnenkort haar nieuwe stadion naar hem zal vernoemen). Na de middelbare school treedt Hollander in dienst van de Spoorwegen en gaat hij in zijn vrije uren stukjes schrijven over voetbal, voor 'De Telegraaf' en 'Het Sportblad'. In 1921 wordt Hollander chef-opmaak bij 'De Telegraaf'.

Hollander heeft kennelijk succes met zijn bijdragen over sport en in 1928, als in Amsterdam de Olympische Spelen plaatsvinden, wordt hij op uitnodiging van AVRO-directeur Willem Vogt bij deze omroep tot sportpresentator aangesteld. In een wekelijks sportpraatje van een half uur vertelt hij de luisteraars wat er op sportgebied gebeurde. De AVRO is in die tijd de enige oproep die interlandwedstrijden uitzend en Hollander is als verslaggever nog zonder concurrentie. Hij heeft ook in zoverre de wind mee dat het Nederlandse voetbal

vanaf 1934 in de lift zit, waardoor de belangstelling onder het publiek toeneemt.

DE NEGERS UIT TIMBOEKTOE

Degenen die Hollander gekend hebben noemen hem een uniek figuur, welbespraakt en iemand die ook van een saaie wedstrijd een spectaculaire ontmoeting wist te maken. Doordat hij zelf gevoetbald had, kon hij met verstand van zaken over zijn onderwerp spreken. Maar er zaten ook eigenaardige trekjes aan hem. Zo is in de documentaire de reportage opgenomen van een imaginaire interland tegen 'het negerelftal van Timboektoe', zogenaamd gespeeld in het Olympisch Stadion van Amsterdam. Hollander deelde zijn luisteraars mee: "... duizenden negers zijn per prauw aangekomen en geven dit sportfestijn een onheilspellend donker aanzien." De aanvoerder der 'Timboektoeters' had Van der Meulen [aanvoerder in de jaren 1931-'33] 'een scalp' cadeau gedaan en verder was verslaggever Hollander onder de indruk van de inzet van 'die nikkers'. Voor de verbaasde luisteraar naar Bitters documentaire zou een nadere toelichting toch niet misplaatst zijn geweest.

MACHTELOOS GEVOEL?

In 1936 versloeg Hollander de Berlijnse nazi-Spelen voor de radio, een optreden dat sommige collega's maar moeilijk konden begrijpen. Als journalist ontving hij van of namens Hitler, dat blijft

onduidelijk, een oorkonde en insigne waarvan hij geloofde dat die hem als jood een speciale behandeling zouden garanderen. De interviews maken duidelijk hoe weinig de politiek en het lot van de joden destijds onderwerp van gesprek zijn geweest. Een gevoel van machteloosheid overheerste; "je kon er zelf toch niks aan doen, dat was de ellende", zoals een der geïnterviewden opmerkte. Ronduit wrang werd het toen 'onze' Osendarp (Later lid van de SD) op de 100 meter een bronzen medaille voor Nederland behaalde en Hollander zijn emoties bij het succes van de politiek 'foute' landgenoot niet kon bedwingen.

OVER EN VOORBIJ

Vier jaar na de Spelen van Berlijn kwam de Duitse bezetting en deze heeft ook voor Hollander en zijn vrouw noodlottige gevolgen gehad. De ramp kondigde zich al aan op 21 mei 1940, met het ontslag dat de AVRO aan negen van haar werknemers, inclusief Hollander, aanzegde. Vogt ontpopte zich in het begin van de oorlog als nogal 'deutsch-freundlich', een houding die hij in de laatste oorlogsjaren weer aflegde en wat hem klaarblijkelijk rehabiliteerde. Voor Hollander en zijn vrouw kondigde het einde, middels een aantal brieven gedocumenteerd, zich sinds zijn ontslag onafwendbaar aan.

In september 1942 is hij nog een vrij man als hij vanuit z'n woonplaats Amsterdam een sombere brief aan zijn moeder schrijft. Om het wegvoeren naar een werkkamp te voorkomen wilde hij niet onderduiken en met het ergste, overgebracht te worden naar een concentratiekamp, hield hij geen rekening. Mogelijk dat hij vertrouwde op de bescherming die hij zichzelf, dankzij de Berlijnse oorkonde, had toebedacht. Maar spoedig werd hij opgepakt en begin januari 1943 volgde een brief uit kamp Westerbork. Daar is hij niet lang gebleven, want eind februari berichtte hij in het nabijgelegen Hooghalen te zijn

ondergebracht, een kamp waar het bewakingspersoneel van Westerbork was ingekwartierd. Hollander kreeg een administratieve functie en had in Hooghalen een tamelijk bevoorrechte positie. Samen met zijn vrouw bewoonde hij een comfortabele, verwarmde kamer, ruim van voedsel voorzien en met een zekere bewegingsvrijheid. Of deze privileges aan zijn positie van sportverslaggever te danken waren, blijft onduidelijk; in ieder geval kon hij mensen uit heel Nederland ontvangen en gaf hij een aantal interviews. Wat zich precies in Hooghalen heeft afgespeeld blijkt niet uit de bronnen, wel houden sommigen het er op dat hij 'misbruik' gemaakt had van zijn voorrechten en daarom op straftransport gesteld werd. Wanneer hij in maart 1943 met zijn overbrenging naar Sobibor (Polen) uit het zicht verdwijnt, zal het definitieve einde wel niet lang op zich hebben laten wachten. Met Hollander verdween een begenadigd sportverslaggever. Of, zoals mijn niet-sportminnende moeder placht te zeggen: "Ja, als Han Hollander op de radio was, dan luisterde heel Nederland!"

*Een cassette van deze uitzending kan worden besteld bij de Humanistische Omroep in Hilversum, door overmaking van f.13.- op Postbankrekening 9449 van deze Omroep, o.v.v. 'Han Hollander'.

Foto: Han Hollander (midden) in koninklijk gezelschap

SPORT IN DE TROPEN

door Nico van Horn

Het gaat goed met de sportgeschiedenis in Nederland. Helaas geldt dit nog niet voor de geschiedenis van de sport in Indonesië. Hier volgen enige hoofdlijnen van de sporthistorie in Nederlands-Indië tot 1940, met als toegift een schets van de huidige stand van zaken van de sport in Indonesië.

Bij behandeling van het onderwerp valt de meeste aandacht haast vanzelfsprekend op de blanke bevolkingsgroep. De oorspronkelijke bevolkingsgroep heeft zich voor de komst van de Nederlanders en tijdens de daaropvolgende 350 jaar uiteraard ook met sport beziggehouden. Een van die oeroude sporten is pencak silat, een inheemse vorm van zelfverdediging. Daarnaast is er takraw, een sport die lijkt op beachvolleybal, maar veel ouder is. En dan zijn er sporten of spelen zoals buffelraces, hanengevechten en andere vechtsporten. De inheemse bevolking deed aanvankelijk niet mee aan de Europese sporten. De rassenscheiding die in feite in Indië bestond was daar mede schuldig aan. Je haalde het als 'inlander' niet in je hoofd om je aan te melden bij een blanke zwemclub. Toch veranderde na 1900 het beeld langzaam: voetbal was daarbij de voortrekker. De ontwikkeling van sport van ritueel tot religieus verschijnsel vond ook in Indië plaats. Maar het waren de Europeanen die sport verbonden aan geld en vrije tijd en status.

Je kunt volhouden dat geld en kapitaal de basis vormen voor de moderne sportbeoefening. Je moet immers vrije tijd hebben of kopen om actief - en soms ook passief - aan sport te kunnen doen. Rond 1870 ontstonden op Deli, temidden van de tabaks- en rubberplantages, en bij Buitenzorg, vlakbij Batavia, racebooken voor paardenraces. De Europese bevolking, de Chinezen en de Indonesiërs kwamen daar samen, maar elk met een eigen invalshoek. De Europeanen kwamen kijken en gokken en de Chinezen gokten ook. De jockeys waren lokaal en hun leiders bewogen zich ook op de tribunes. De lokale bevolking dromde samen achter de hekken, buiten het raceparcours. Maar dit waren plaatselijke verschijnselen. Wijder verbreid was de aandacht voor schietsporten: in fors tempo werd op Java de wildstand uitgedund en naarmate de Europeanen ook de andere eilanden ontdekten, trokken ze ook daar hun schietgeweren. Wat moet je ook anders doen in de rimboe? Vanuit het leger bestond er van oudsher ruime aandacht voor deze schietsporten, voor jagen en schermen. En dan waren er typische sociëteitssporten als kegelen, kolven en biljarten. Handelingen die wij nu sport noemen werden geïmporteerd door Engelsen. Een Engelse scholier introduceerde in 1894 het voetbal in Soerabaja, nadat hij een voetbal had besteld uit Singapore. Aanvankelijk bleef dit een spel voor de middelbare school, maar vijf jaar later bestonden er enkele clubs in Soerabaja en Batavia. Voetbal was bij uitstek de manier om de inheemse bevolking te interesseren voor sport. Die deed dat eerst in eigen clubs, een

enkele club liet weliswaar ook de lokale bevolking toe, maar over het algemeen ontwikkelde de sport zich in Indië zoals in Nederland: via de zuilen. Alleen waren de zuilen in Indië vooral georganiseerd langs lijnen van kleur. Ook de Chinese bevolkingsgroep kende haar eigen clubs. In 1932 richtten de Indonesische voetbalclubs hun eigen overkoepelende bond op, naast die van de Nederlanders en van de gemengde bevolking die zich liever optrok aan de blanke Nederlanders. Nog steeds is de entree van een donkere huid binnen traditioneel blanke sporten een gebeurtenis die opzien baart: de rij voert van Jesse Owens via Arthur Ashe tot de Surinaamse zwemmer Anthony Nesty en ga zo maar door. Een van de weinigen die definitief aan dit dilemma ontsnapte was Mohammed Ali, maar die zette zich op bepaalde momenten juist af tegen de spelregels van de blanken. Sociëteit De Harmonie in Batavia werd in 1930 gedeeltelijk opengesteld voor de Indonesische elite, maar de kegelbaan bleef verboden terrein. En die elite pikte dat.

BLOTE VOETEN

De bevolking kwam in toenemende mate kijken naar de Europeanen op het voetbalveld. In Bandoeng was de belangstelling zo massaal dat de zijlijnen werden bewaakt door mariniers. Toen het leger echter vond dat dit toch eigenlijk haar taak niet was, ontstond daar het fenomeen van de grensrechters die als enige taak hadden het opdringende publiek van het veld te houden. Met het spel bemoeiden zij zich totaal niet. Er speelde natuurlijk ook mee, dat

de Europeanen verwachtten dat als de inlandse bevolking al mee mocht doen, zij dit zou doen op Europese voorwaarden. Nog na de Tweede Wereldoorlog speelden de meeste puur Indonesische elftallen op blote voeten. Zelfs de Internationale Voetbalbond moest zich hiermee bemoeien. Een van de factoren die in de Engelse koloniën de ontwikkeling van de sport bevorderden, de school, ontbrak in Indonesië. Ja, er waren scholen, maar daar werd aanvankelijk slechts incidenteel aan gymnastiek gedaan. Het was daarbij ook zo warm, vonden de Nederlanders. Je deed tussen de middag een tukje en om in die hitte aan overbodige lichaamsbeweging te doen, nou nee. Ook de kerk was in tegenstelling tot de Engelse en Franse koloniën niet het aangewezen instituut om sport te bevorderen. Het merendeel van de bevolking was Islamiet en daar had de kerk geen vat op. Zelfs het leger, dat de schietverenigingen voorzag van nieuwe leden, was niet bij machte om nieuwe grote impulsen aan de sportbeoefening te geven. Daarbij kwam ook nog dat veel Nederlanders naar de Archipel gingen om snel geld te verdienen en dan naar Nederland terug te keren. Er was, zo meenden zij, gewoon geen tijd voor sport. Veel ambtenaren werden regelmatig overgeplaatst en buiten de grote steden leefden de Europeanen verspreid en geïsoleerd. Universiteiten ontbraken tot de jaren dertig. Potentiële sportbeoefenaren, studenten, gingen naar Nederland om te studeren en kwamen hooguit terug om te werken, niet om te sporten. Ook Pim Mulier, in Nederland de peetvader van de moderne sport, heeft, toen hij in

Sumatra werkte, amper iets aan sport gedaan. Deze opsomming van remmende factoren lijkt te negatief. Het was geen indolente samenleving, er werd wel degelijk fiks gesport. Langzaam drong tot de Europese bevolking door dat men ondanks het klimaat best aan sport kon doen. Scholieren kwamen via hun gymnastieklessen in de jaren dertig in aanraking met atletiek. Voetbal bracht de Europeanen op de been en iemand als Bep Bakhuys was van Indische kweek. Zwemmen en vooral tennis werden populair, nadat er zwembaden en tennisbanen waren gebouwd. En men bezondigde zich aan autoracen en motorrijden, wat op de slechte wegen een hele prestatie was. Dit laatste verhinderde wel weer de ontwikkeling van het wielrennen. Verder waren er al in de jaren twintig eigen sportbladen die verslag deden van wedstrijden in Indië en elders. Al eerder werd in 'de Sportwereld' gewag gemaakt van de deelname van het voetbalelftal van Nederlands-Indië aan het WK in 1938. Maar ik heb de indruk dat sport toch vooral werd beschouwd als een typische ontmoetingsplaats voor de blanke bevolking, naast de soos en het Oranjebal.

ENORM POTENTIEEL

Je kunt stellen dat de Westerse manier van sportbeoefening, zelfs in teamverband, de nadruk legt op het individu, op de eigen prestatie. Dat is in een aantal Oosterse samenlevingen niet zo gebruikelijk. Daar ligt de kracht van de maatschappij in de massa, niet bij het individu. Die houding is onder invloed van het kapitalisme aan het

veranderen. Indonesië is nu sportnatie nummer één in Zuidoost-Azië en een goede medespeler in geheel Azië. De bevolking van ruim 200 miljoen mensen herbergt een enorm potentieel in zich. De huidige slechte economische en politieke situatie zal echter een remmende invloed hebben op de actieve sportbeoefening. Schaatsen, de sport die in Nederland allen samenbracht, kon uiteraard in Indië niet beoefend worden. Het klimaat verhinderde en verhindert de ontwikkeling van een aantal sporten. Voor de wat rijkere Indonesiërs is het een statussymbool om een zo blank mogelijke huid te hebben. Het is dan ook niet verwonderlijk dat juist badminton, dat je binnen kunt beoefenen, zoveel aanhangers heeft, net als volleybal. Daarbij speelt dat een sport in Indonesië veel aanhang verwerft als er zich een hoge piet achter stelt, zoals indertijd met badminton is gebeurd. Sommige sporten worden wel beoefend, maar hebben niet de status die ze hier hebben. Je kunt dat goed zien aan roeien en kanoën. Kanovaren is daar een sport voor de beter gesitueerden, terwijl roeien door 'losers' wordt beoefend. De eerste indoor schaatsbanen zijn intussen ook signaleerd. Rintje Ritsma, watch it.

EENVOUD IN VEELVOUD

**EEN KOPIE
VOOR 3! SPIE**

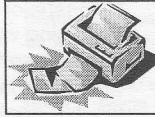
*Een abonnement voor 2000 kopieën. Afkopen 1/1000 stuks.
De beste kopie van Amsterdam
voordelig per stuk, per dozijn,
per duizend en per gehele oplage.

De beste
kopie van
Amsterdam

**GRAND PRIX
copyrette**

Waaringschand 34e, 1017 SR Amsterdam
Amalsdijk 47, 1016 NW Amsterdam
Parneasuweg 212 en 218, 1076 AV Amsterdam
van Beurstelal 87, 1071 AT Amsterdam

VOORDEEL IN VEELVOUD.

Nieuwsberichten

Door Peter-Jan Mol

CONGRES LOKALE EN REGIONALE GESCHIEDENIS

Van 12 t/m 14 mei zal in het Duitse Hoya een congres over lokale en regionale geschiedenis gehouden worden. Organisator is het 'Niedersächsisches Institut für Sportgeschichte Hoya'. Dit instituut, in 1981 opgericht, staat bij onze Oosterburen bekend als leidinggevend op zijn gebied en het 'Hoyaer Modell' geldt dan ook als voorbeeld voor vele Duitse onderzoekers naar lokale sportgeschiedenis. Lid van De Sportwereld Peter-Jan Mol zal op het congres een voordracht houden over de geschiedenis van de sport in Amsterdam tijdens het interbellum. Alle bijdragen van het congres zullen te zijner tijd gebundeld worden en op de markt verschijnen. Voor meer informatie over dit congres en het onderzoeksmodel kunt u bij hem terecht (tel. 020-4215141 of e-mail: p.j.mol@diopter.nl)

EUROPESE SPORTGESCHIEDENIS

Voor diegenen die een goed overzicht willen hebben over het onderzoek dat in Europa plaatsvindt naar de geschiedenis van sport, is er een boek op de markt dat

aan deze wens tegemoet kan komen. Naar aanleiding van een in 1996 te Rome gehouden congres van de European Committee for Sport History (CESH) is een bundel uitgekomen met maar liefst 71 bijdragen afkomstig van auteurs uit 17 verschillende Europese landen. Het 460 pagina's tellende boek kost 50 US\$ (incl. verzendkosten) en is te verkrijgen via de president van de CESH, Arnd Krueger: akruege1@gwdg.de of faxnr. 0049551395641

NATIONAAL SPORTARCHIEF

Infostrada, een bedrijf uit Nieuwegein dat gespecialiseerd is in het digitaliseren van sportgegevens, heeft plannen voor het opzetten van een nationaal sportarchief, waar op overzichtelijke wijze archieven en boeken worden ontsloten en bewaard. Ook wil Infostrada hier een leerstoel sportgeschiedenis aan verbinden. "Wij hebben de morele verplichting meer te doen met informatie, die in maatschappelijk en historisch opzicht een groot belang vertegenwoordigt", constateerde Philip Henneman, oprichter van Infostrada, onlangs in het weekblad Elsevier. "Wat wij verzamelen en in huis hebben, is een sterk cultureel erfgoed."

Een eerste verzoek van het

bedrijf aan de gemeente Amsterdam om dit nationale archief -de stichting 'European Sports Library and Research Foundation'- onder te brengen in het Olympisch Stadion is afgewezen wegens gebrek aan belangstelling. Infostrada zal nu naar nieuwe mogelijkheden zoeken.

IJSVERMAAK

De winter lijkt voorbij. Zij die smachten naar natuurijs hebben een teleurstellende winter achter de rug. Dit jaar dus wederom geen Elfstedentochtbeelden die de wereld over gaan. Dat Nederland echter al vele jaren ook in het buitenland bekend staat om zijn fanatieke beoefening van de schaatssport, bewijst de volgende passage uit het boek 'De Volksvermaken' van Jan ter Gouw uit 1871(!): "Eens poogde de Marokkaansche gezant in den Haag aan zijn Keizer een denkbeeld te geven van 't schaatsenrijden, en schreef hem: 'Verbeeld u, dat op zekeren tijd van 't jaar, dien men hier winter noemt, alle wateren worden overdekt met een koek precies als kandjijsuiker, maar zoo zoet niet. Dan komt er een menigte menschen op dien koek staan; zij binden onder elken voet een ijzertje, en gaan loopen, zóó snel, dat een struisvogel eer buiten adem zou raken dan hen

bijhouden. Ja, ik heb er twee om 't snelst zien lopen, waarvan de eene in 't zelfde oogenblik, dat hij afging, ook reeds aan 't eind der baan was, en de ander, die 't won, nog een halve minuut vroeger'.

CONGRES LYON

Van 2 tot en met 4 november zal in Lyon een congres georganiseerd worden door de faculteit Sportwetenschappen van de Universiteit van Lyon en het Instituut voor Menswetenschappen in Lyon. Onderwerp is de sport in Frankrijk tijdens de bezetting (Le sport et les Français pendant l'Occupation 1940-1944). Geïnteresseerden kunnen zich melden bij Pierre Arnaud. Adres: UFR-STAPS, Centre de Recherche et d'Innovation sur le Sport, Université Claude Bernard-Lyon 1, 27-29 Bd du 11 Novembre, F-69622 Villeurbanne Cedex. Of per e-mail: parnaud@univ-lyon1.fr

REDDINGSBOEI GAAT UIT NAAR SPORTARCHIEVEN

Stichting de Sportwereld zet zich in voor het behoud van sportarchieven en weet zich hierbij gesteund door het Ministerie van VWS. Zoals in nieuwsbrief 8 te lezen viel, heeft stichting de Sportwereld eind vorig jaar het plan opgevat een inventarisatie op te zetten van de sportarchieven in Nederland. Uit deze inventarisatie zouden vervolgens richtlijnen moeten

volgen voor de diverse betrokkenen zodat er iets gedaan zou kunnen worden aan de vaak wegwijnende sportarchieven in ons land en zodat in ieder geval de belangrijkste stukken bewaard zouden kunnen blijven.

Voor de uitvoering van dit project diende de stichting een subsidie-aanvraag in bij het Ministerie van VWS. Tot groot genoegen van het stichtingsbestuur kreeg het onlangs te horen dat de aanvraag gehonoreerd wordt. Staatssecretaris Vliegthart schreef: "Omdat het gezien de toenemende maatschappelijke betekenis van sport, van groot belang is dat een dergelijk onderzoek plaatsvindt." Verder zegde ze toe dat de stichting ook voor de 2^e fase, het opstellen van richtlijnen, kan rekenen op de steun van het ministerie. Een mooi succes voor de stichting, dat hiermee aantoonde werk te willen maken van haar ambities om zich in te zetten voor het sporthistorisch erfgoed. Het inventarisatie-onderzoek zal overigens worden uitgevoerd door het bureau Diopler-Janssens & Van Bottenburg bv, dat een grote expertise heeft op het gebied van sportonderzoek. Uiteraard zal de nieuwsbrief u op de hoogte houden van de verdere ontwikkelingen.

Vijf vragen aan... Jan Janssens

*Woonplaats: Leiden
Opleiding: sociologie en
politologie*

*Beroep:
beleidsonderzoeker/adviseur
en mede-directeur Diopler-
Janssens & Van Bottenburg
bv*

1. WAT WAS UW EERSTE CONTACT MET SPORTGESCHIEDENIS?

Mijn eerste bezoek aan een eredivisie-wedstrijd: Holland Sport - Ajax. Het zal in 1967 of 1968 geweest zijn. Voor een paar kwartjes een staanplaatsje op de jongenstrubine van Houtrust. In de rust een 'trapleuning' (halve rookworst) met mosterd. Na afloop Cruyff aangeraakt en een handtekening van Salo Muller (verzorger) gekregen!

2. WAT IS UW EIGEN BIJDRAGE AAN HET SPORTHISTORISCH ONDERZOEK?

Bij het 40-jarig bestaan van mijn voetbalclub WSE uit Waddinxveen, heb ik een beknopte geschiedenis van de club geschreven. Dit voorjaar, helaas bijna een jaar te laat, hoop ik het jubileumboek t.g.v.

het 50-jarig bestaan van de club af te maken.

3. WAT ZIJN DE BESTE SPORHISTORISCHE BOEKEN DIE U GELEZEN HEBT?

Wie heeft ook alweer die verhalen geschreven over de eerste zwarte voetballers in Nederland? Minder leuk om te lezen, maar ook interessant vond ik Miermans' Voetbal in Nederland; maatschappelijke en sportieve aspecten (Assen, 1955). Heel aardig om te zien dat er een duidelijke parallel bestaat tussen de emancipatie van het arbeidersvoetbal vroeger en het alloctonenvoetbal nu: goed bedoeld geploeter, tegen de wind in.

4. WAT VINDT U BELANGRIJKE TE BESTUDEREN THEMA'S OP SPORHISTORISCH GEBIED?

De ontwikkelingen in het verenigingsleven vind ik erg boeiend. De kennis van het verleden kan de hedendaagse problemen relativeren. Zo is mij bij het nalezen van oude clubbladen, notulen e.d. ten behoeve van het jubileumboek van mijn voetbalclub weer eens opgevallen dat bijvoorbeeld de kaderproblemen echt van alle tijden zijn.

5. HOE ZIET U DE TOEKOMST VOOR SPORTGESCHIEDENIS?

Zonnig, mits de aandacht die er nu is in de media, kan worden vastgehouden en we niet blijven steken in het opdissen van smeuijge anekdotes over helden van weleer.

MET HET BEZIT VERDWIJNT DE ILLUSIE

De Olympische verzameling van Jaco Treurniet

door Wilfred van Buuren

Wie de woning van van Jaco Treurniet in Harderwijk binnengaat, merkt niets bijzonders. In de voortuin daarentegen is iets opvallends te zien: er staat een oxe, terwijl toch nergens een paard te bekennen is. Bij navraag blijkt de hindernis deel uit te maken van Treurniets collectie. Wie de twee verbouwde garages naast de woning eenmaal is binnengegaan, waant zich in een heus museum. Daar liggen en staan, keurig uitgesteld in vitrines en kasten, de meest uiteenlopende voorwerpen: een nagelgarnituurtje, aardewerk en glas, medailles, diploma's en boeken. Je kunt het zo gek niet bedenken, maar nagenoeg alles wat te maken heeft met de Olympische Spelen van Amsterdam, vind je er.

Jaco Treurniet is de trotse bezitter van een van de mooiste Olympische verzamelingen ter wereld. Zijn collectie telt ruim 1300 items over de Spelen van 1928. Een derde daarvan betreft officiële spullen, zoals: toegangkaartjes, Olympische diploma's, een gouden (lees: vergulde) medaille, namelijk die van turnster Nel van Randwijk, en een zilveren en een bronzen medaille. De rest betreft vooral memorabilia uit de toeristenindustrie: soms lelijk, maar vaker prachtig vakwerk. De Nederlandse glas- en aardewerkindustrie was in de jaren twintig beslist van hoog niveau. Ook treffen we in de verzameling: een balboekje van een deelnemer, archivalia (dagorders van de Amsterdamse politie), boeken (zelfs uit Uruguay over de verrichtingen van de gouden voetbalploeg) en kranten. Die dingen eromheen vindt Treurniet zelf het leukst. Een art deco-wandkleed van de firma Vlissingen uit Helmond waarop een aantal gestileerde mannen staan afgebeeld, beschouwt hijzelf als pronkstuk van de verzameling. Dit wandkleed is hem dierbaarder dan bijvoorbeeld de gouden medaille.

Waar komt zijn verzamelwoede vandaan? Treurniet: "Verzamelaar, dat ben je of dat ben je niet. Wat je gaat verzamelen, hangt van andere dingen af. Ikzelf heb altijd veel aan sport gedaan, niet op niveau hoor, en ik was gek van boeken, zo ben ik ertoe gekomen om sportboeken te verzamelen. Je begint als verzamelaar met alles. Op een gegeven moment, vooral als je het financieel wat beter krijgt, ga je je specialiseren. Bij mij was dat moment halverwege de jaren zeventig: toen ben ik me helemaal gaan richten op de Olympische Spelen van Amsterdam."

VERZAMELAAR VAN HET JAAR

Dat was achteraf niet zo'n gekke zet. Treurniet maakt ons duidelijk dat er wereldwijd een levendige handel in Olympische memorabilia bestaat, met gespecialiseerde veilinghuizen. Vooral Olympische

insignes, fakkels ("die doen momenteel \$5000 tot \$7000 per stuk") en winnaarsmedailles zijn zeer gewild. Maar de meeste Olympische verzamelaars sparen spullen van diverse Spelen. Hijzelf is de enige grote verzamelaar ter wereld die zich uitsluitend op de Spelen van Amsterdam heeft geconcentreerd. En dat is in het verzamelaarscircuit zo langzamerhand bekend geworden. Vandaar dat men bij spullen rondom de Spelen van 1928 al gauw denkt: "Is dat niets voor Treurniet?" Maar dat is niet vanzelf gegaan. Ruim twee decennia is Treurniet inmiddels bezig met het kopen, krijgen en ruilen en het opbouwen en onderhouden van een wereldwijd netwerk van contacten. En nog steeds is hij samen met zijn vrouw Ria te vinden op ruil- en verzamelbeurzen in Lausanne, Utrecht of Bodegraven. Dat heeft geleid tot een unieke collectie, die door kenners zeer wordt gewaardeerd. Treurniet werd in 1991 uitgeroepen tot Nederlands verzamelaar van het jaar en in 1996 ontving hij in Atlanta van IOC-voorzitter Samaranch bij een tentoonstelling van Olympische verzamelingen de zilveren medaille. Alleen de verzameling van de Canadees John Loaring werd hoger gewaardeerd. "Maar die is gespecialiseerd in Berlijn 1936 en van die Spelen bestaat nu eenmaal veel meer materiaal", verzucht Treurniet.

Treurniet, die vroeger voor Shell werkte, maar inmiddels met pensioen is, besteedt wekelijks nog twintig uur aan zijn verzameling. Alhoewel er weinig nieuws meer bijkomt, heeft nu het maken van een catalogus prioriteit. Wanneer is de verzameling volledig? "Dat weet je nooit met dit onderwerp, je weet niet wat er allemaal gemaakt is." Zijn vrouw is er tot dusverre ieder jaar in geslaagd om voor zijn verjaardag een nieuwe aanwinst te vinden, maar het wordt wel steeds moeilijker. Op zijn verlanglijst staan: een biscuitblik van koekfabriek Patria, maar nog liever de poster van de kunsttentoonstelling of de poster van het openluchttheaterstuk van Ichnaton.

Ondanks hun fanatisme kijken de Treurniets met enige distantie naar hun verzamelwoede. Ria Treurniet, die zelf glaswerk verzamelt, beweert: "We zijn gewoon twee malle Pietjes." Jaco Treurniet zegt over het verzamelen: "Met het bezit verdwijnt de illusie." Toch maakt hij geenszins een gedesillusioneerde indruk. Wat hem wel zorgen baart, is wat er in de toekomst met zijn verzameling gaat gebeuren. Om uiteenvallen van de collectie tegen te gaan, wil hij deze in een stichting onderbrengen. Het

mooiste zou het natuurlijk zijn als de collectie straks permanent in het Olympisch Stadion van Amsterdam wordt tentoongesteld.

Foto: Jaco Treurniet (rechts) showt zijn verzameling aan redactielid Wilfred van Riieren

REDACTIONEEL

De Sportwereld, nieuwsbrief van Stichting de Sportwereld, geeft informatie over activiteiten van de Stichting. Daarnaast bevat de nieuwsbrief artikelen, interviews, boekbesprekingen en ander nieuws over de geschiedenis en achtergronden van de sport. Stichting de Sportwereld stelt zich ten doel: het bevorderen en uitvoeren van onderzoek naar de geschiedenis en achtergronden van de sport. Zij tracht dit doel te bereiken door het organiseren van bijeenkomsten (lezingen, studiedagen en werkgroepen), door het vervaardigen van publicaties (nieuwsbrieven en boeken) en door het leggen van contacten tussen beoefenaars van en geïnteresseerden in de geschiedenis en achtergronden van de sport.

HET BESTUUR VAN STICHTING DE SPORTWERELD

bestaat uit:

Pieter Breuker,
Nico van Horn,
Theo Stevens,
Oscar Steens (voorzitter),
Sjoerd van Tiel (secretaris-penningmeester)
Projectcoördinatoren:
Wilfred van Buuren,
Peter-Jan Mol,
Susan Smit,
Jurryt van der Vooren

advertentie

uitgeverij
DE VRIESEBORCH

Zijweg 1 - 2013 DA Haarlem
Postbus 5239 - 2000 CE Haarlem
Tel./fax 023 - 532 56 20
e-mail: vribo@zestel.nl

AANBIEDING

NEGENTIG JAAR ELFSTEDENTOCHT 1909-1999

Ron Couwenhoven en Huub Snoep
met een voorwoord van Reinier Paping

906076-4528 NUGI 466 f 60,-
ft. 27 x 23 cm
gebonden 224 pag., ruim geïllustreerd

Op 2 januari 1909 werd de eerste rocht gereden. Slechts 15 keer was Koning Winter schaatsenrijdend Nederland welgezind genoeg om een tocht roe te staan.

Vele tienduizenden schaatsliefhebbers storten zich in de loop van 90 jaar in de vaak onbarmhartige strijd tegen de elementen: felle kou, snepende wind, dooi, te lange klunplaatsen en een afstand van 200 kilometer.

Tillozen haalden de finish niet. 56.415 Doorzetters behaalden het Elfstedenkruis.

In deze uitgave worden de belevenissen van winnaars, helden en tal van anderen beschreven aan de hand van ooggetuige-verslagen en persoonlijke documenten (dagboeken).

Het boek is ruim geïllustreerd met onder andere afbeeldingen uit de unieke Elfstedencollectie van het Eerste Friese Schaatsmuseum.

ORANJE OP OLYMPISCH IJS

Alle Nederlandse schaatsuccessen
van Chamonix 1924
t/m Nagano 1998
Huub Snoep en Marnix Koolhaas

906076-4293 NUGI 466 (herdruk) f 55,-
f. 24 x 17 cm
gebonden 256 pag incl 16 pag. full-colour

Nagano heeft opnieuw bewezen dat Nederlanders een unieke band met de schaatssport hebben. De vijf gouden medailles die door Marianna Timmer, Gianni Romme en Ids Postma werden behaald brachten het totaal aantal gouden Olympische schaatsmedailles op negentien. Het succes van onze schaatsers en de nauwe verbondenheid van de supporters, rechtvaardigt een boek waarin de verhalen verteld worden van de meest opvallende Olympische schaatsers.

COLOFON

De Sportwereld is een uitgave van Stichting de Sportwereld. Redactie: Bas van den Beld, Wilfred van Buuren, Peter-Jan Mol, Susan Smit, Oscar Steens en Sjoerd van Tiel. Redactieadres: Stichting de Sportwereld, Postbus 11781 1001 GT Amsterdam. Telefoon: 020-6928903. Abonnementen: de Sportwereld verschijnt tien keer per jaar. De Nieuwsbrief is alleen beschikbaar voor abonnees en medewerkers van Stichting de Sportwereld. Contributie per jaar: abonnees en medewerkers f 30,- studenten f 25,-instellingen f 40,-. U kunt abonnee of medewerker worden door uw contributie over te maken via bank of giro: ABN-AMRO rekening 62.01.45.323 t.n.v. Stichting de Sportwereld, Amsterdam. Overname uit deze uitgave is toegestaan met toestemming van de redactie.

**SURF NAAR DE WEBSITE VAN STICHTING DE SPORTWERELD:
HTTP://MEMBERS.XOOM.COM/SPORTWERELD**